

เกียรติคุณประกาศ

บุญกุศลใด ๆ ที่เกิดจากการเขียนและเผยแพร่หนังสือเล่มนี้ ขออุทิศให้แก่ท่าน พระครูปกาศิตพุทธศาสตร์ ผู้ให้ปฏิปทาทางธรรม และโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้เขียน และอุทิศบุญกุศลให้ แก่ พระธรรมวิมลโมลี (รุ่น อีรปญโญ) พระศีลาจารย์พัฒน์ พระครูวิสุทธิธีรญาณ (ไวพจน์ กตปุญโญ) อาจารย์นิมิตรโพธิพัฒน์ อาจารย์มลล ทตตะโสภณ ตลอดถึงบูรพาจารย์ และบรรพบุรุษทุกท่าน

ขอนุโมทนาบุญกับญาติโยม อุบาสกอุบาสิกาทุกท่าน ผู้ร่วมกันชวนชวนในการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นิสิตปริญญาโทสาขาวิปัสสนาภาวนาทุ่รุ่น และโยมแม่ชื่นนทพร โสภณ

ข้อมูลใด ๆ ในหนังสือเล่มนี้จะมีไม่ได้เลย หากผู้เขียนไม่ได้รับการสั่งสอน ฝึกฝนอบรม และอุปถัมภ์การศึกษาจากพระมหาเถระ ๔ รูปนี้ คือ

๑. พระธรรมโกศาจารย์ (หลวงปู่ปัญญาั่นนทะ)
๒. สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสมมหาเถระ)
๓. สยาดอภัททันตะ วิโรจนะ (วัดจตุรศกัณฐ์)
๔. พระครูศรีศรัทธาภิรักษ์ (เจ้าคณะอำเภอรอนด)

ประธานที่ปรึกษา

สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสมมหาเถระ),
(ศาสตราจารย์พิเศษ, ป.ธ.๙, Ph.D.)
กรรมการมหาเถรสมาคม, เจ้าคณะใหญ่หนกลาง,
ประธานคณะกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ,
รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตบวรวิจิตรศึกษาพุทธโฆส นครปฐม,
เจ้าอาวาส วัดพิชยญาติการามวรวิหาร เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร

คณะที่ปรึกษา

พระราชรัตนมณี (บุญเทียม)	ป.ธ.๘. พธ.ม., พธ.ด. (บาลี)
พระมหาสุรชัย วราสโภ, ดร.	ป.ธ.๗, M.A., Ph.D.
พระมหาชิต ฐานชิต, ดร.	ป.ธ.๗, ศน.บ., M.A., Ph.D.
พระครูพิพิธวรกิจจานุการ (มานิตย์ เขมคุตโต), ดร.	ศน.บ., M.A., Ph.D.

คณะผู้ตรวจอักษร

นิตติมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา รุ่นที่ ๗ และ ๘

สารบัญ

คำนำ	[๓]
คำอธิบายรายวิชา (Course Syllabus)	[๖]
สารบัญ	ค
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฉ
ประวัติผู้เขียน	ฎ
บทที่ ๑ พุทธศาสตร์มหัศจรรย์ สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา	๑
๑.๑ ความเป็นมา	๑
๑.๑.๑ ยุคริเริ่ม	๑
๑.๑.๒ ยุครับรองสถาบันบาฬีศึกษาพุทธโฆส(พ.ศ.๒๕๓๕)	๓
๑.๑.๓ ยุคริเริ่มจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา(พ.ศ.๒๕๓๗)	๓
๑.๑.๔ ยุคเปลี่ยนสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ	๓
๑.๑.๕ การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิปัสสนาภาวนา	๓
๑.๑.๖ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพระสังฆาธิการด้านวิปัสสนาฯ	๔
๑.๒ โครงสร้างหลักสูตร	๕
๑.๒.๑ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต	๕
๑.๒.๒ ปรัชญาของหลักสูตร	๕
๑.๒.๓ คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา	๕
๑.๒.๔ เกณฑ์การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร	๕
๑.๒.๕ รายวิชาที่ศึกษาตลอดหลักสูตร	๖
๑.๒.๖ รายวิชาที่ศึกษาในหลักสูตร	๖
๑.๒.๗ แผนการศึกษา	๘
๑.๒.๘ คำอธิบายรายวิชา	๑๐
๑.๓ โครงการทดสอบปฏิบัติวิปัสสนาก่อนเข้าศึกษาฯ	๑๔
๑.๔ ชีวิตประวัติและผลงานผู้ก่อตั้ง	๑๖
๑.๕ ประวัติพระวิปัสสนาจารย์	๒๐
- ประสบการณ์ปฏิบัติวิปัสสนา ๗ เดือนที่สหภาพเมียร์มา	๒๖
บทที่ ๒ การเผยแผ่วิปัสสนาภาวนาในยุคปัจจุบัน	๔๑
๒.๑ ศาสนาพุทธ	๔๑
๒.๑.๑ พระรัตนตรัย	๔๑
๒.๑.๒ พระพุทธเจ้าคือใคร	๔๕
๒.๑.๓ หลักพุทธศาสนา	๔๖
๒.๑.๔ นิกายเถรวาท	๔๘
๒.๑.๕ พระไตรปิฎก	๕๐
๒.๑.๖ พระไตรปิฎกเชื่อถือได้แค่ไหน	๕๑

- ทำไมพระพุทธเจ้าไม่ให้เชื่ออยู่แค่คัมภีร์	๕๓
๒.๒ ปราบปราม	๕๕
๒.๒.๑ ศาสนาพุทธต่างจากศาสนาอื่นอย่างไร?	๕๗
๒.๒.๒ ทำไมพระพุทธเจ้าไม่สอนเรื่อง “พระเจ้า- พระผู้สร้าง”	๖๐
๒.๒.๓ ทำไมพระพุทธเจ้าไม่สอนเรื่อง สร้างโลก	๖๒
๒.๒.๔ ที่แท้พระผู้สร้างคือใคร?	๖๓
๒.๒.๕ ปัญหา “โลกแตก”	๖๓
๒.๒.๖ โต้แย้งชาวคริสต์เรื่องที่มาของพระเจ้า และธรรมชาติ	๖๔
๒.๒.๗ สันทนาธรรม พุทธ-อิสลาม	๖๗
๒.๒.๘ อิทปิปัจจยตา : ภาวะพระเจ้าในพระพุทธศาสนา	๗๕
๒.๒.๙ ตอบข้อสงสัยของคนต่างศาสนา	๗๙
๒.๒.๑๐ อนัตตา : ความจริงที่วิทยาศาสตร์ไม่อาจเบียดบัง	๘๔
๒.๒.๑๑ อริยสัจ ๔ : ความจริงเด็ดขาดในศาสนาพุทธ	๘๘
๒.๒.๑๒ วิวาทะเรื่อง “กฎแห่งกรรมและการเกิดใหม่”	๙๑
๒.๒.๑๓ วิวาทะเรื่อง “การแก้กรรมล้างบาปในพระพุทธศาสนา”	๑๐๒
๒.๓ วัตถุประสงค์สูงสุดของศาสนาพุทธ	๑๑๒
๒.๓.๑ สารที่แท้จริงของชีวิต	๑๑๒
๒.๓.๒ พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร	๑๑๓
๒.๓.๓ นิพพานเป็นสุขอย่างไร	๑๑๔
๒.๓.๔ อริยบุคคลผู้แสวงนิพพานเป็นอารมณ์ได้แล้ว	๑๑๖
๒.๔ วิปัสสนาภาวนา	๑๑๘
๒.๔.๑ จุดมุ่งหมายของการเจริญวิปัสสนาภาวนา	๑๑๙
๒.๔.๒ เจริญวิปัสสนาตามแนวสติปัฏฐาน ๔	๑๒๑
๒.๔.๓ ทำไมต้องเจริญวิปัสสนาภาวนา	๑๒๓
๒.๔.๔ ประโยชน์และอานิสงส์ของการเจริญวิปัสสนา	๑๒๔
๒.๕ การเจริญสุทธวิปัสสนา	๑๒๗
๒.๕.๑ ความหมาย	๑๒๗
๒.๕.๒ การกำหนดรู้อารมณ์	๑๒๘
ก. การกำหนด	๑๒๘
ข. การกำหนดรู้	๑๒๙
ค. การปริกรรมว่า “..หนอ”	๑๒๙
๒.๖ การปฏิบัติวิปัสสนาแบบพม่าในประเทศไทย	๑๓๒
๒.๖.๑ ประวัติและแนวปฏิบัติวิปัสสนาแบบพม่า	๑๓๒
๒.๖.๒ ลำดับการสืบทอดวิปัสสนาวงศ์อรหันต์	๑๓๕
๒.๖.๓ ประวัติท่านมหาสี สยาดอ (อู โสภณมหาเถระ)	๑๓๙
๒.๖.๔ การเข้ามาเผยแผ่ในประเทศไทย	๑๔๒
๒.๖.๕ ประวัติพระภิกษุทันตะ อาสภมหาเถระ	๑๔๓

บทที่ ๓ วิสุทธิ ๗ และญาณ ๑๖ ในไตรสิกขา	๑๔๕
๓.๑ วิสุทธิ ๗	๑๔๕
๓.๒ วิสุทธิ ๗ ในไตรสิกขา	๑๔๕
๓.๒.๑ อธิศีลสิกขา	๑๔๗
(๑) สีลวิสุทธิ	๑๔๗
๓.๒.๒ อธิจิตตสิกขา	๑๔๘
(๒) จิตตวิสุทธิ	๑๔๙
- ระดับสมาธิในการเจริญวิปัสสนาภาวนา	๑๕๒
๑. การเจริญวิปัสสนาของสมณยานิก	๑๕๒
๒. การเจริญวิปัสสนาของวิปัสสนายานิก	๑๕๔
๓. ความหมายและความสำคัญของขณิกสมาธิ	๑๕๕
๓.๒.๓ อธิปัญญาสิกขา	๑๖๗
(๓) ทิฏฐิวิสุทธิ	๑๖๗
- ญาณที่ปรากฏ คือนามรูปปริจเฉทญาณ (๑)	๑๖๘
(๔) กังขาวิตรณวิสุทธิ	๑๖๙
- ญาณที่ปรากฏ คือปัจจัยปริคหญาณ (๒)	๑๗๑
(๕) มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ	๑๗๑
- ญาณที่ปรากฏ คือสัมมสนญาณ(๓) ตรุณอุทยัพพญาณ(๔)	๑๗๔
(๖) ปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ	๑๗๔
- ญาณที่ปรากฏ คือ พลวอุทยัพพญาณ(๔) ภังคญาณ(๕)	
ภยญาณ(๖) อาทีนวญาณ(๗) นิพพิทาญาณ(๘)	
มฺยจิตฺกัมยตาญาณ(๙) ปฏิสังขยาญาณ(๑๐)	
สังขารุเพกขาญาณ(๑๑) อนุโลมญาณ(๑๒)	๑๗๖
(๗) ญาณทัสสนวิสุทธิ	๑๗๖
- ญาณที่ปรากฏ คือ มรรคญาณ(๑๔) ผลญาณ(๑๕)	
ปัจจเวกขณญาณ(๑๖)	๑๗๘
๓.๓ ปริญา ๓ ในวิปัสสนาภูมิ ๖	๑๗๙
๓.๓.๑ อารมณวิปัสสนาภาวนา	๑๗๙
ก. รูปปรมัตถ์	๑๘๐
ข. นามปรมัตถ์	๑๘๒
ค. รูปกับนามแตกต่างกันอย่างไร	๑๘๓
๓.๓.๒ วิปัสสนาภูมิ ๖	๑๘๔
๓.๓.๓ ลักษณะอารมณในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา	๑๘๖
ก. เป็นอารมณปรมัตถ์	๑๘๖
ข. เป็นอารมณปัจจุบัน	๑๘๗
ค. อารมณภายใน อารมณภายนอก	๑๙๐
๓.๓.๔ ปริญา ๓	๑๙๒
๓.๓.๕ ปริญา ๓ สงเคราะห์เข้าในวิปัสสนาภูมิ ๖	๑๙๖

๓.๓.๖	ปริญา ๓ สงเคราะห์ในวิสุทธิ ๗	๑๙๖
๓.๔	ญาณ ๑๖ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท	๑๙๘
๓.๔.๑	ญาณที่ ๑ นามรูปปริเฉทญาณ	๑๙๙
๓.๔.๒	ญาณที่ ๒ ปัจจยปริคคหญาณ	๒๐๐
๓.๔.๓	ญาณที่ ๓ สัมมสนญาณ	๒๐๑
๓.๔.๔	ญาณที่ ๔ ตรุณอุทัยัพพญาณ	๒๐๓
-	อธิบายวิปัสสนูปกิเลส ๑๐ ประการ	๒๐๔
๓.๔.๕	ญาณที่ ๕ พลวอุทัยัพพญาณ	๒๑๑
๓.๔.๖	ญาณที่ ๖ ภัททญาณ	๒๑๓
๓.๔.๗	ญาณที่ ๗ อาทีนวญาณ	๒๑๔
๓.๔.๘	ญาณที่ ๘ นิพพิทาญาณ	๒๑๕
๓.๔.๙	ญาณที่ ๙ มุญจितุกัมมตาญาณ	๒๑๖
๓.๔.๑๐	ญาณที่ ๑๐ ปฏิสังขญาณ	๒๑๘
๓.๔.๑๑	ญาณที่ ๑๑ สังขารุเปกขาญาณ	๒๑๙
๓.๔.๑๒	ญาณที่ ๑๒ อนุโลมญาณ	๒๓๐
๓.๔.๑๓	ญาณที่ ๑๓ โคตรภูญาณ	๒๓๕
๓.๔.๑๔	ญาณที่ ๑๔ มรรคญาณ	๒๓๖
๓.๔.๑๕	ญาณที่ ๑๕ ผลญาณ	๒๓๙
๓.๔.๑๖	ญาณที่ ๑๖ ปัจจเวกขณญาณ	๒๔๐
บทที่ ๔	 วิปัสสนาจารย์สอบอารมณ์	 ๒๔๕
๔.๑	กัลยาณมิตร	๒๔๕
๔.๑.๑	ความสำคัญและความหมาย	๒๔๕
๔.๑.๒	ความสำคัญของกัลยาณมิตรตามแนวพระสูตร	๒๔๗
๔.๑.๓	ลักษณะและคุณสมบัติของกัลยาณมิตร	๒๔๙
๔.๑.๔	กัลยาณมิตรคือบ่อเกิดแห่งกุศลธรรมทั้งปวง	๒๕๒
๔.๑.๕	ความเป็นครูของพระพุทธเจ้า	๒๕๔
๔.๒	วิปัสสนาจารย์	๒๕๘
๔.๒.๑	คุณสมบัติของวิปัสสนาจารย์	๒๕๘
๔.๒.๒	สิ่งที่วิปัสสนาจารย์ควรคำนึงในการสอน	๒๕๙
๔.๒.๓	หลักการและวิธีการสอน	๒๖๐
๔.๒.๔	หลักสำคัญในการสอน	๒๖๐
๔.๒.๕	กระบวนการสอน	๒๖๑
๔.๓	การปรับอินทรีย์	๒๖๓
๔.๓.๑	อินทรีย์ ๕	๒๖๓
๔.๓.๒	พละ ๕	๒๖๔
๔.๓.๓	ลักษณะแห่งอินทรีย์ ๕ และ พละ ๕	๒๖๔

๔.๓.๔	หลักการเจริญอินทรี	๒๖๕
๔.๓.๕	หลักการปรับอินทรีให้สมดุล	๒๗๐
๔.๓.๖	วิปัสสนาจารย์ทำหน้าที่ “ช่วยปรับอินทรี”	๒๗๑
๔.๔	การสอบอารมณ์	๒๗๔
๔.๔.๑	ความหมายและความสำคัญ	๒๗๔
๔.๔.๒	ประโยชน์ของการสอบอารมณ์	๒๗๖
๔.๔.๓	หลักการส่งและสอบอารมณ์	๒๗๖
๔.๔.๔	วิธีการส่งและสอบอารมณ์	๒๗๗
	ก. การนั่งกำหนด	๒๗๗
	ข. การเดินกำหนด (จงกรม)	๒๗๗
	ค. การกำหนดอิริยาบถย่อย	๒๗๘
	ง. พระวิปัสสนาจารย์พึงเตือนสติโยคี	๒๗๘
๔.๕	การสอบอารมณ์แก่สภาวะธรรมในสมัยพุทธกาล	๒๗๙
๔.๕.๑	พระผู้มีพระภาคเจ้าสอบอารมณ์ภิกษุ ๕๐๐ รูป	๒๗๙
๔.๕.๒	พระผู้มีพระภาคเจ้าสอบอารมณ์พระสมิทธิ	๒๘๐
๔.๕.๓	พระผู้มีพระภาคเจ้าสอบอารมณ์พระโสมนโกฬิวิสะ	๒๘๐
๔.๕.๔	พระผู้มีพระภาคเจ้าแก่อารมณ์พระมหาโมคคัลลานะ	๒๘๒
๔.๕.๕	พระสารีบุตรเถระสอบอารมณ์พระอนุรุทธะ	๒๘๓
๔.๖	บทเทศนาเบื้องต้นในการเพิ่มพูน “ศรัทธาอินทรี”	๒๘๔
๔.๖.๑	ทำไมต้องนับถือศาสนาพุทธ	๒๘๔
๔.๖.๒	พิสุจน์กฎแห่งกรรม	๒๘๗
๔.๖.๓	ศาสนาพุทธกับนักวิทยาศาสตร์โลก	๒๘๙
๔.๖.๔	อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์กับพุทธศาสนา	๒๘๙
๔.๖.๕	นักวิทยาศาสตร์น่าซ่า กับพุทธศาสนา	๒๙๐
๔.๖.๖	ฟิสิกส์ควอนตัม คือ สัพเพ ธัมมา อนัตตา	๒๙๑

บทที่ ๕	เทคนิคการสอนวิปัสสนาภาวนา ๓๐ วัน	๒๙๗
	ลำดับที่ ๑ สมาทานพระกรรมฐาน	๒๙๗
	ลำดับที่ ๒ พระวิปัสสนาจารย์ให้โอวาทโยคี	๓๐๔
	ลำดับที่ ๓ พระวิปัสสนาจารย์บอกวิธีปฏิบัติเบื้องต้น	๓๐๗
	ลำดับที่ ๔ เพิ่มบทพระกรรมฐาน เมื่อนั่งได้ครบ ๓๐ นาที	๓๑๓
	ลำดับที่ ๕ เพิ่มบทพระกรรมฐาน เมื่อนั่งได้ครบ ๑ ชั่วโมง	๓๒๖
	ลำดับที่ ๖ เพิ่มบทพระกรรมฐาน เมื่อเวทนามีอาการเปลี่ยนแปลง	๓๓๖
	ลำดับที่ ๗ เพิ่มบทพระกรรมฐาน เมื่อกำหนดเวทนาดับได้แล้ว	๓๔๖
	ลำดับที่ ๘ เพิ่มบทพระกรรมฐาน เมื่อไม่ปรากฏทุกขเวทนา	๓๕๐
	ลำดับที่ ๙ เพิ่มบทพระกรรมฐาน เมื่อปรากฏแต่สุขเวทนา	๓๕๗
	ลำดับที่ ๑๐ เพิ่มบทพระกรรมฐาน เมื่อทุกขเวทนาแรงขึ้น	๓๖๗
	ลำดับที่ ๑๑ เพิ่มบทพระกรรมฐาน เมื่อไตรลักษณ์ประจักษ์แต่จิตว่างเฉย	๓๗๒

บทที่ ๖	สัมมนาสภาวญาณ ๑๖ ของโยคี	๓๘๑
	ญาณที่ ๑ นามรูปปริจเฉทญาณ	๓๘๑
	ญาณที่ ๒ ปัจจัยปริคคหญาณ	๓๙๒
	ญาณที่ ๓ สัมมสนญาณ	๓๙๙
	ญาณที่ ๔ ตรุณอุทฺถัพพญาณ	๔๐๕
	ญาณที่ ๔ พลวอุทฺถัพพญาณ	๔๑๙
	ญาณที่ ๕ ภังคญาณ	๔๒๓
	ญาณที่ ๖ ภยตฺถุปฺปฐานญาณ	๔๒๙
	ญาณที่ ๗ อาทีนวญาณ	๔๓๓
	ญาณที่ ๘ นิพพิทาญาณ	๔๓๖
	ญาณที่ ๙ มุญฺจิตฺกัมมตาญาณ	๔๔๓
	ญาณที่ ๑๐ ปฏิสันฺชาญาณ	๔๕๐
	ญาณที่ ๑๑ สันฺขารุเปกขาญาณ	๔๕๙
	ญาณที่ ๑๒ อนุโลมญาณ	๕๐๑
	ญาณที่ ๑๓ โคตรภูญาณ	๕๑๘
	ญาณที่ ๑๔ มรรคญาณ	๕๒๐
	ญาณที่ ๑๕ ผลญาณ	๕๒๓
	ญาณที่ ๑๖ ปัจจเวกขณญาณ	๕๒๔
บทที่ ๗	ความคิดเห็นของโยคี ผู้ปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักสูตร ๓๐ วัน	๕๒๙
	บรรณานุกรม	๕๔๘

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

หนังสือฉบับนี้ใช้พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการอ้างอิง โดยระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.สี. (บาลี) ๙/๓/๓๖ หมายถึง สุตตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขณชวคค พระไตรปิฎก ภาษาบาลี เล่มที่ ๙ ข้อที่ ๓ หน้า ๓๖, ที.สี. (ไทย) ๙/๑๗๐/๕๖ หมายถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่มที่ ๙ ข้อที่ ๑๗๐ หน้า ๕๖

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี.	(บาลี) = สุตตปิฎก	ทีฆนิกายปาลี	(ภาษาบาลี)
ที.สี.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม.	(บาลี) = สุตตปิฎก	ทีฆนิกาย มหาวคคปาลี	(ภาษาบาลี)
ที.ม.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู.	(บาลี) = สุตตปิฎก	มชฉิมนิกาย มุลปณณาสกปาลี	(ภาษาบาลี)
ม.มู.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	มชฉิมนิกาย มุลปณณาสก	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(บาลี) = สุตตปิฎก	มชฉิมนิกาย มชฉิมปณณาสกปาลี	(ภาษาบาลี)
ม.ม.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	มชฉิมนิกาย มชฉิมปณณาสก	(ภาษาไทย)
ม.อุ.	(บาลี) = สุตตปิฎก	มชฉิมนิกาย อุปริปณณาสกคคปาลี	(ภาษาบาลี)
ม.อุ.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	มชฉิมนิกาย อุปริปณณาสก	(ภาษาไทย)
ส.ส.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
ส.ส.	(บาลี) = สุตตปิฎก	สังยุตตนิกาย สคาถคคปาลี	(ภาษาบาลี)
ส.นิ.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย นิทานวรรค	(ภาษาไทย)
ส.นิ.	(บาลี) = สุตตปิฎก	สังยุตตนิกาย นิทานคคปาลี	(ภาษาบาลี)
ส.ม.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ส.ม.	(บาลี) = สุตตปิฎก	สังยุตตนิกาย มหาวรรค	(ภาษาบาลี)
อง.เอกก.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย เอกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.เอกก.	(บาลี) = สุตตปิฎก	อังกุตตรนิกาย เอกกนิบาตปาลี	(ภาษาบาลี)
อง.จตุกก.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(บาลี) = สุตตปิฎก	อังกุตตรนิกาย จตุกกนิบาตปาลี	(ภาษาบาลี)
อง.ปญจก.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก.	(บาลี) = สุตตปิฎก	อังกุตตรนิกาย ปญจกนิบาตปาลี	(ภาษาบาลี)
ขุ.อุ.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย อุทาน	(ภาษาไทย)
ขุ.อุ.	(บาลี) = สุตตปิฎก	ขุททกนิกาย อุทานปาลี	(ภาษาบาลี)
ขุ.ม.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย มหานิทเทศ	(ภาษาไทย)
ขุ.ม.	(บาลี) = สุตตปิฎก	ขุททกนิกาย มหานิทเทศปาลี	(ภาษาบาลี)
ขุ.ป.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิตามวรรค	(ภาษาไทย)

ขุ.ป. (บาลี) = สุตตนตปิฎก ขุททกนิกาย ปฏิสมภิทามคคปาติ (ภาษาบาลี)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.สง. (บาลี) = อภิธมมปิฎก	ธมมสังคณีปาติ	(ภาษาบาลี)
อภิ.สง. (ไทย) = อภิธรรมปิฎก	ธรรมสังคณี	(ภาษาไทย)
อภิ.วิ. (บาลี) = อภิธมมปิฎก	วิภังคปาติ	(ภาษาบาลี)
อภิ.วิ. (ไทย) = อภิธรรมปิฎก	วิภังคปกรณ์	(ภาษาไทย)
อภิ.ป. (บาลี) = อภิธมมปิฎก	ปุคคลปถยตติปาติ	(ภาษาบาลี)
อภิ.ป. (ไทย) = อภิธรรมปิฎก	ปุคคลปัญญาตติปกรณ์	(ภาษาไทย)
อภิ.ป. (ไทย) = อภิธรรมปิฎก	มหาปฏิฐานปกรณ์	(ภาษาไทย)
อภิ.ป. (บาลี) = อภิธรรมปิฎก	มหาปฏิฐานปาติ	(ภาษาบาลี)

ข. คำย่อเกี่ยวกับคัมภีร์อรรถกถา

หนังสือเล่มนี้ใช้อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในการอ้างอิง โดยระบุ เล่ม/ชื่อ/หน้าหลังคำย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.ม.อ.(บาลี)๑/๔๑๔/๓๐๘ หมายถึง ที่มณิกาย สุมงคลวิลาสินี มหาวคคอฏฐกถา อรรถกถา ภาษาบาลี เล่มที่ ๑ ชื่อที่ ๔๑๔ หน้า ๓๐๘

อรรถกถาภาษาไทย อ้างอิงฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยระบุ เล่ม/ภาค/ตอน/หน้า เช่น ที.ม.อ. (ไทย) ๑/๓/๒/๕๕. หมายถึง ที่มณิกายมหาวรรค อรรถกถาภาษาไทยฉบับมหามกุฏฯ เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๓ ตอนที่ ๒ หน้า ๕๕.

วิ.มหา.อ. (บาลี) = วินยปิฎก สมณฑปาสาทิกา มหาวิภังคอฏฐกถา	(ภาษาบาลี)
ที.สี.อ. (บาลี) = ที่มณิกาย สุมงคลวิลาสินี สีลกขณธวคคอฏฐกถา	(ภาษาบาลี)
ที.ม.อ. (บาลี) = ที่มณิกาย สุมงคลวิลาสินี มหาวคคอฏฐกถา	(ภาษาบาลี)
ม.ม.อ. (บาลี) = มชฌิมนิกาย ปปถยสุทนี มูลปถนสาสกอฏฐกถา	(ภาษาบาลี)
ม.ม.อ. (บาลี) = มชฌิมนิกาย มชฌิมปถนสาสกอฏฐกถา	(ภาษาบาลี)
ขุ.ม.อ. (บาลี) = ขุททกนิกายสทธรรมปชโชติกา มหานิทเทสอฏฐกถา	(ภาษาบาลี)
ขุ.จ.อ. (บาลี) = ขุททกนิกายสทธรรมปชโชติกา จุฬนิตเทสอฏฐกถา	(ภาษาบาลี)
ขุ.ป.อ. (บาลี) = สุตตนตปิฎก ขุททกนิกาย ปฏิสมภิทามคคอฏฐกถา	(ภาษาบาลี)
อภิ.สง.อ. (บาลี) = อภิธมมปิฎก ธมมสังคณี อฏฐสาตีนีอฏฐกถา	(ภาษาบาลี)
อภิ.วิ.อ. (บาลี) = อภิธมมปิฎก วิภังค สมโหมวินทนีอฏฐกถา	(ภาษาบาลี)
อภิ.ปถย.อ.(บาลี) = อภิธรรมปิฎก ปถยปกรณ์อฏฐกถา	(ภาษาบาลี)
สงคห. (บาลี) = อภิธมมตถสงคห	(ภาษาบาลี)

ค. คำย่อเกี่ยวกับคัมภีร์ฎีกา

หนังสือฉบับนี้ใช้ฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการอ้างอิงโดยจะระบุ เล่ม/ชื่อ/หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ เช่น วิมติ.ฎีกา (บาลี) ๒/๒๔๑/๑๑๐ หมายถึง วิมติวินทนี-ฎีกา เล่มที่ ๒ ชื่อที่ ๒๔๑ หน้า ๑๑๐

วชิร.ฎีกา (บาลี) = วชิรพทุธิฎีกา (ภาษาบาลี)

สารตถ.ฎีกา	(บาลี)	=	สารตถทีปนีฎีกา	(ภาษาบาลี)
สารตถ.ฎีกา	(ไทย)	=	สารัตถทีปนีฎีกา	(ภาษาไทย)
มูล.ฎีกา.	(บาลี)	=	มูลสิกขาฎีกา	(ภาษาบาลี)
ที.สี.ฎีกา	(บาลี)	=	ทีฆนิกาย ลีนตลุปภาสนี สีลขณธวคคฎีกา	(ภาษาบาลี)
ที.ม.ฎีกา	(บาลี)	=	ทีฆนิกาย ลีนตลุปภาสนี มหาวคคฎีกา	(ภาษาบาลี)
ที.สี.อภิณวฎีกา	(บาลี)	=	ทีฆนิกาย สารวุลาสนี สีลขณธวคคอภิณวฎีกา	(ภาษาบาลี)
ขุ.ธ.ฎีกา	(บาลี)	=	ธมมปทมมหาฎีกา	(ภาษาบาลี)
อภิ.สง.มูลฎีกา	(บาลี)	=	อภิธมมปิฎก ธมมสงคณีมูลฎีกา	(ภาษาบาลี)
อภิ.วิ.มูลฎีกา	(บาลี)	=	อภิธมมปิฎก วิภังคมูลฎีกา	(ภาษาบาลี)

ง. คำย่อเกี่ยวกับคัมภีร์ปกรณ์วิเสส

หนังสือฉบับนี้ใช้ปกรณ์วิเสส วิสุทธีมรรค ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการอ้างอิง โดยระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังย่อชื่อคัมภีร์ เช่น วิสุทธี (บาลี) ๒/๕๗๘/๑๗๐. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ ๒ ข้อที่ ๕๗๘ หน้าที่ ๑๗๐

เนตติ. (บาลี)	=	เนตติปกรณ์	(ภาษาบาลี)
มิลินท. (บาลี)	=	มิลินทปถหปกรณ	(ภาษาบาลี)
สงคห. (บาลี)	=	อภิธมมตถสงคห	(ภาษาบาลี)
วิสุทธี. (บาลี)	=	วิสุทธีมคคปกรณ์	(ภาษาบาลี)
วิสุทธี.มหาฎีกา (บาลี)	=	ปรมตถมณชสา วิสุทธีมคคมหาฎีกา	(ภาษาบาลี)
วิภาวินี. (บาลี)	=	อภิธมมตถวิภาวินีฎีกา	(ภาษาบาลี)

ประวัติของผู้เขียน

- ชื่อ : พระภาวนาพิศาลเมธี วิ.
[พระมหาประเสริฐ มนต์เสวี (พรหมจันทร์)]
- การศึกษา : นักธรรมชั้นเอก (พ.ศ.๒๕๓๘) วัดราชภูร์บำรุง อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา, ป.ธ. ๘ (พ.ศ.๒๕๔๖) วัดมหาสวัดี้นาคพุฒาราม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม,
ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.บาลีพุทธศาสตร์ เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม รุ่นที่ ๕๐ ปีการศึกษา ๒๕๔๖
ปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม. วิปัสสนาภาวนาวิทยานิพนธ์ ระดับ ดี) มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม ๑ เมษายน ๒๕๕๒
- บรรพชา : วันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๕ ณ วัดราชภูร์บำรุง อ.ระโนด จ.สงขลา โดยมี พระครูปกาศิตพุทธศาสตร์ เป็นพระอุปัชฌาย์
- อุปสมบท : วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๔๓ ณ พัทธสีมาวัดราชภูร์บำรุง อ. ระโนด จ.สงขลา โดยมี พระมหาพงศธร เขมจาโร เป็นพระอุปัชฌาย์
- ประสบการณ์ :
- พ.ศ. ๒๕๔๗-ปัจจุบัน ครูสอนปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดมหาสวัดี้นาคพุฒาราม
- พ.ศ. ๒๕๕๑-ปัจจุบัน อาจารย์พิเศษสอนหลักสูตรประกาศนียบัตร “วิปัสสนาภาวนา” (ปว.ภ.)
- พ.ศ. ๒๕๕๒-ปัจจุบัน พระวิปัสสนาจารย์โครงการอบรมพระวิปัสสนาจารย์หลักสูตร ๔๕ วัน และหลักสูตร ๓ เดือน ณ สำนักปฏิบัติธรรม “ธรรมโมลี” อ. ปากช่อง จ. นครราชสีมา
- พ.ศ. ๒๕๕๒ - ปัจจุบัน พระวิปัสสนาจารย์ ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา (ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา ๗ เดือน) มจร. ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดมหาสวัดี้นาคพุฒาราม ถนนศาลายา-นครชัยศรี อ. พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐ โทร. ๐๓๔-๒๙๙๙๙๑

E-mail : pm.montasavi@gmail.com หรือ www.facebook.com/pm.montasavi/